

Το Πανηγύρι των Τρικάλων και η ζωή των Βλάχων (Σοφία Μπούμπα, Εκπαιδευτικός-Λαογράφος)

/ [Πεμπτουσία](#)

Στις 13 Σεπτεμβρίου (παραμονή της εορτής του Τιμίου Σταυρού) «άνοιγε» το Πανηγύρι των Τρικάλων. Το πανηγύρι αυτό πραγματοποιούνταν μια φορά το χρόνο και είχε διάρκεια μιας εβδομάδας. Κατά τη διάρκειά του πραγματοποιούνταν πλήθος εμπορικών συναλλαγών και πολιτιστικών γεγονότων. Μπορούσε κανείς να αγοράσει από ρούχα μέχρι γλυκά και ζώα κ.ο.κ. Στήνονταν ταβέρνες, έπαιζαν κλαρίνα. Το πανηγύρι αυτό ήταν πολύ σημαντικό για τους κτηνοτρόφους γιατί εκεί κλείνονταν συμφωνίες για α) ενοικίαση χειμερινών βοσκοτόπων, β) αγορά ζωοτροφών για τα χειμαδιά, γ) συνεργασία με εμπόρους γάλακτος [49]. Πρέπει να επισημάνουμε ότι αν και οι συμφωνίες ήταν προφορικές είχαν κύρος (Γκόλιας, 2004). «Ο λόγος ήταν συμβόλαιο τότε. Δεν ήταν ό, τι να 'ναι τώρα.» (Δ.Μ,

ΣΥΝ.11).

«Το πανηγύρι των Τρικάλων άνοιγε 13 Δε... Σεπτεμβρίου, την ημέρα, την παραμονή του Σταυρού. (...) Που είναι της Σταυροπροσκυνήσεως... (...) Άνοιγε το πανηγύρι για 8 μέρες. (...) Πηγαίνανε και βρίσκανε αυτοί που δεν είχανε χτήματα για να ξεχειμάσουνε, για να βρουν χτήμα για να πάρουν τον χειμώνα για τα πρόβατα, τσομπάνο, το 'να, τ' άλλο, ζωοτροφές.» (Α.Ν, ΣΥΝ.30, ΑΠ.12)

«Βγαίνανε στο παζάρι στα Τρίκαλα (...) Και εδώ στο Μέτσοβο ήτανε πολλοί που πηγαίνανε (...) Και αυτοί από 'κει πηγαίνανε στα Τρίκαλα, γινόταν το παζάρι των ζώων.» (Ε.Δ, ΣΥΝ.30, ΑΠ.13)

«Τότε τα πάντα γινόταν με ένα λόγο. Ούτε συμβολαιογράφο, ούτε δικηγόρο.» (Γ.Δ.Μ, ΑΠ.14)

Άλλη μια σπουδαία διαδικασία που ελάμβανε τόπο στο Πανηγύρι των Τρικάλων ήταν το ρούγκιασμα/ ρούγισμα/ ρόγιασμα κατά την οποία οι μεν τσελιγκάδες και σμίχτες έψαχναν για υπαλλήλους ή συνεργάτες, οι δε τσοπάνοι για εργοδότη [50]. Δυστατότητα ρουγκιάσματος δεν είχαν όλα τα τσελιγκάτα. Τα μικρότερα τσελιγκάτα δεν μπορούσαν να αντέξουν οικονομικά υπό το βάρος των εξόδων που συνεπάγονταν οι προσλήψεις των τσοπάνων. Άλλα τσελιγκάτα μεσαίου μεγέθους αναγκάζονταν πολλές φορές να μισθώσουν υπαλλήλους ελλείψει εργατικού

δυναμικού. Συνεπώς, το ρούγκιασμα γινόταν κυρίως από μεγάλα τσελιγκάτα, που είχαν οικονομική άνεση, τους ανήκε ένα μεγάλο ζωϊκό κεφάλαιο και ταυτόχρονα είχαν ανάγκη από εργατικά χέρια (Γκόλιας, 2004).

Ο Γ.Δ.Μ ανέφερε ότι οι τσελιγκάδες παλαιότερα ξεχώριζαν από τους τσοπάνους καθώς «φέραν διακριτικό» (ΑΠ.17). Οι πρώτοι κρατούσαν στο χέρι τους κλίτσα κι ένα μεγάλο κομπολόι, ενώ οι δεύτεροι μόνο κλίτσα. Έτσι γινόταν φανερό το κοινωνικό status των ανθρώπων αυτών και ήταν σαφές σε ποιόν έπρεπε να απευθυνθεί ο καθένας. Η συμφωνία έκλεινε τις περισσότερες φορές επιτόπου, με το που καθοριζόταν η ρούγκα. Ο εργοδότης έδινε προκαταβολή στον τσοπάνο για να τον δεσμεύσει. «Η προκαταβολή ήταν σαν αρραβώνας.» (Κ.Δ.Μ, ΑΠ.18). Η ρούγκα είχε ισχύ ένα εξάμηνο, από την εορτή του Αγίου Δημητρίου ως του Αγίου Γεωργίου. Αν ήταν ευχαριστημένες κι οι δυο πλευρές, εργοδότες και υπάλληλοι, τότε ανανέωναν την σύμβασή τους του Αγίου Γεωργίου με τους ίδιους ή διαφορετικούς όρους (Χατζημιχάλη, 2010). Οι περιπτώσεις να χαλάσει η συμφωνία κατά τη διάρκεια της σύμβασης ήταν μάλλον σπάνιες. Ούτε ο ρουγκιασμένος τσοπάνος είχε το δικαίωμα να αποχωρήσει πριν τη λήξη της σύμβασης, αλλά ούτε ο τσελιγκας είχε το δικαίωμα να αθετήσει το λόγο του όσον αφορά τα οφειλόμενα προς τον ρουγκιασμένο τσοπάνο (Γκόλιας, 2004).

«Κάποιος χρειάζονταν έναν τσομπάνο, εσύ ενδιαφερόσουν να πάρεις τη ρόγα και έτσι γινόταν η συμφωνία. Και αυτό γινόταν ανά εξάμηνο. Απ' τον Άγιο Δημήτριο μέχρι τον Άγιο Γιώργη κι απ' τον Άγιο Γιώργη μέχρι τον Άγιο Δημήτριο. Εκεί άμα ταίριαζες συνέχιζες στον ίδιο, ή άμα σε χρειάζονταν. Αν όχι, άλλαζες τον Άγιο

Γιώργη, έφευγες και πήγαινες αλλού.» (Β.Τ, ΣΥΝ.31, ΑΠ.19).

«Αλλάζανε. Δεν ήταν πάντα ο ίδιος τσομπάνος. Δεν ήθελε ο ίδιος. Άλλη φορά είχανε 3- 4 χρόνια 'μεις τσομπάνη άλλα όχι, αλλάζαμε όμως.» (Χ.Μ, ΣΥΝ.17, ΑΠ.20)

«Αυτοί δυο φορές τον χρόνο μισθωνότανε δηλαδή, κλείνανε ας πούμε του Αγ.Δημητρίου για ένα εξάμηνο μέχρι του Αγ.Γεωργίου. Του Αγ.Δημητρίου κλείναν συμφωνίες σε ποιο κοπάδι θα πηγαίνανε. (...) Και λέγανε, ας πούμε, για τον χειμώνα, ας πούμε «Θα 'ρθείς σε μένα.» για παράδειγμα. Συμφωνούσανε ας πούμε τον μισθό, και μετά ας πούμε αυτός ερχόταν του Αγ.Δημητρίου και είχε υποχρέωση να κάτσει μέχρι του Αγ.Γεωργίου. Τότε γινότανε η... Εμείς όμως είχαμε... αυτούς που είχαμε περισσότερο δηλαδή ερχότανε χρονικής. Ερχότανε χρόνια δηλαδή. Κάποιους τους είχαμε πολλά χρόνια, ας πούμε. Δηλαδή, εντάξει, γινόταν ανανέωση... (..) Όταν ενδιαφερόμασταν ας πούμε, κι αυτός ενδιαφερόταν και δεν ήθελε να πάει κάπου αλλού, ή αν ήθελε να πάει κάπου αλλού και ... για τον Α ή Β λόγο, να πήγαινε, ξέρω 'γω, ένα εξάμηνο κάπου αλλού και μετά μπορεί να ξαναερχόταν πάλι σε μας. Είχαμε και τέτοιες περιπτώσεις. (...) Τώρα τα τελευταία χρόνια, ας πούμε, δεν υπήρχαν νέοι άνθρωποι, ας πούμε και όλοι αυτοί ήταν ηλικιωμένοι. Αυτοί οι ηλικιωμένοι δεν θα βρίσκαν και πουθενά αλλού δουλειά, ας πούμε, ούτε ήταν για να κάνουν κάποια άλλη δουλειά. Δεν ξέραν άλλη. Αυτοί τώρα είχαν περισσότερο παίρναν το κοπάδι να το βοσκήσουν και αρμέγανε ας πούμε. Αυτό. Δεν είχανε... Αλλά ήταν λίγο δύσκολο τα τελευταία χρόνια, ας πούμε μέχρι που 'ρθαν οι Αλβανοί.» (Γ.Μ, ΣΥΝ.8, ΑΠ.21)

«Ε, τον έπαιρνες τον άλλον και είτε τον 'ξέραν από 'κει... ό,τι σου βγει. Βγήκε καλός καλώς. Δεν βγήκε, θα περάσει ο καιρός και θα φύγει και θα πάρεις άλλους.» (Γ.Μ, ΣΥΝ.7, ΑΠ.22)

«Στα μισά του όχι, όχι. Όταν τελείωνε η θητεία του τότε έφευγε. Δεν σου ήταν χρήσιμος, δεν τον ξαναέπαιρνες για το άλλο εξάμηνο. Άμα σου ήταν χρήσιμος τον κρατούσες.» (Σ.Ζ, ΣΥΝ.7, ΑΠ.23)

[Διαβάστε ολόκληρη τη μελέτη εδώ](#)

Παραπομπές:

49. Η συνεργασία αυτή είχε διάρκεια από την περίοδο έναρξης της γαλακτοπαραγωγής, μετά τον απογαλακτισμό των αρνιών (Ιανουάριο), μέχρι τα μέσα Μαΐου, όπου αναχωρούσαν οι κτηνοτρόφοι που ξεχειμάζαν στη Θεσσαλία για τα χωριά τους.

50. Η εύρεση τσέλιγκα δεν ήταν εύκολη υπόθεση όπως μαρτυρεί ο Β.Τ διότι υπήρχε πολύ μεγάλη προσφορά τσοπάνων πριν τη Μεταπολίτευση. Τόση ήταν η προσφορά που υπήρχαν Μετσοβίτες τσοπάνοι που ξενιτεύτηκαν στην Αττική, σε άλλες περιοχές του ελλαδικού χώρου και στις ΗΠΑ για να εργαστούν ως τσοπάνοι.

«Σκληρή ζωή, γιατί και αυτοί οι τσοπαναραίοι που είχαν και από λίγα πρόβατα είχαν μεγαλύτερη δυσκολία να βρουν να ξεχειμωνιάσουν, γιατί αυτός που δεν είχε καθόλου πρόβατα στο κάτω- κάτω αν έμενε και καμιά φορά δεν είχε να χάσει τίποτα, ενώ τα πρόβατα τι να τα κάνεις; Εδώ πέρα ήταν αδύνατον να ξεχειμωνιάσει οπότε έπρεπε να πας στα χειμαδιά. Και κάθε φθινόπωρο πολλοί από αυτούς που είχαν λίγα πρόβατα είχαν δυσκολία ας πούμε το να βρουν που θα πάνε να περάσουν τον χειμώνα. (Πήγαιναν) με κάποιον τσέλιγκα. 'Κει ήταν το πρόβλημα, πολλοί ζορίζονταν να σου πω. Βέβαια, ο πατέρας μου, όχι για να το παινευτώ, ήταν από αυτούς που τον ζητούσαν, γιατί ήταν ευσυνείδητος, ήσυχος, ήταν γενικά καλός στην δουλειά του και τον ζητούσανε, δεν είχε τέτοιο πρόβλημα, αλλά κάποιοι δυσκολεύονταν, γιατί τσομπαναραίοι υπήρχε μεγάλη προσφορά τότε. Ήταν πάρα πολλοί, αφού πολλοί που δεν είχαν πρόβατα πήγαιναν και αλλού στον κάμπο αυτού στους Γκααραγκούνηδες και πήγαιναν ρουγιάζονταν τσομπαναραίοι, μέχρι και στην Αττική πήγαιναν. (...) Μέχρι την Αμερική πήγαν για τσομπαναραίοι. (...) Για τσομπάνηδες πήγαν δυο στην Αμερική. Φύγαν από δω το '65. Ο ένας είναι γείτονάς σας. Ο Χρήστος ο Βαδεβούλης. (...) Ο Χρήστος με τον Τόλη του Τόδη απ' το Μέτσοβο πήγαν με σύμβαση και πήγαν στην Αμερική για να βοσκήσουν πρόβατα. Βέβαια εκεί πρόβατα πολλά, μεγάλα κοπάδια, με το άλογο καβάλα πηγαίναν. (...) Το '65 έφυγαν από δω.» (Β.Τ, ΣΥΝ.31, ΑΠ.15)

«Ο Χρήστος στην αρχή κτηνοτρόφος και μετά έφυγε. Δεν του άρεγε αυτουνού. Ήταν καλός στα ζώα, τα αγαπούσε πολύ, αλλά μετά έφυγε, πήγε στην Αθήνα, στην Αττική, στη Θήβα που ήταν τσομπάνηδες τότε. Πήγε ένα χρόνο στην Θήβα. Ε τι ήμασταν; Παίρνανε εμάς οι γονείς μας στα πρόβατα και τα άλλα ήθελαν να βγάλουν μεροκάματο. Πήγε ένα χρόνο στην Θήβα που παίρνανε τσομπάνηδες για τα πρόβατα που 'χαν εκεί...» (Α.Γ, ΣΥΝ.27, ΑΠ.16)